

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Andreæ Vallensis Vvlgo Del Vavlx Andanensis, I. V. D. Et
In Alma Academia Lovaniensi SS. Canonum Professoris
Ordinarii, Paratitla Ivris Canonici Sive Decretalivm D.
Gregorii Papæ IX. Svmmaria Ac ...**

Delvaux, André

Coloniæ Agrippinæ, 1686

4. De Inquisitione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62177](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62177)

judiciorum 20. hoc tit. l. fin. D. Ad Leg. lul. Majest. Non Legati Imperatoris aut Provincialis, non Magistratus populi Rom. & qui Reipubl. causa abiunt, l. Hos accusare 12. D. eod. Idemque dicendum de aliis, qui in honore ministeriove publico sunt: qui quidem recte postulantur rei, sed eorum differtur accusatio, & cautione iudicio sistendi causa promittitur in finem honoris, l. Si adulterium 38. in fin. D. ad leg. lul. de adult.

2. Tertiò, semel absoluti per sententiam iterum accusari non possunt, de quo jam ante dictum.

3. Quartò, non etiam absentes, multoque minus damnati, l. Absentem 6. Cod. hoc t. l. Absentem 5. D. de pœnis: sed tantum annotatio fit bonorum, & post annum publicatio, d. l. Absentem l. 1. & 2. Cod. de requir. reis; quamvis procuratorem habeant, l. penult. §. 1. D. de publ. iudiciis, c. Veniens 15. hoc t. c. Tua §. sup. de procurat. can. Absens vivo 11. q. 9. quia Judex ex rei præsentia, vultu aspectu, qualitate personæ, constantia, trepidatione, ex oculorum sermonisque indicis in criminis cognitionem deducitur, ut Canis ait lib. 4. Tit. 10 §. Qui vero accusari, arg. lib. 2. §. 3. D. de restit. l. De more 10. §. tormenta D. de questionib. Idque verum est, si crimen tale sit, ex quo pœna corporalis, vel in metallum, aut similis infligenda venit, d. l. Absente D. de pœnis & d. c. Peniens, ubi pœna similis est capitali. Excepto tamè erimine læsæ Majestatis, ut in Extravag. Henr. XII. Quomodo in læsa Majestatis &c. Cæteròquin si pecuniariam pœnam, aut quæ æstimationem contingit, crimen mereatur, poterit ea in absentem, si tæpius admonitus per contumaciam abstr. statui, & usque ad relegationem procedi, d. l. Absentem D. de pœnis. Planè hodie in Gallia & alibi, & in foris Ecclesiasticis bonorum annotationi locum non esse, posseque absentes contumaces damnati, etiam ad mortem, eorumque bona addici fisco, notat Gothof. ad d. l. Absentem Cod. hoc tit. post Julium Clar. qu. 44. n. 3. & 4.

4. Quincò, non intantes & furiosi, l. infans 12. D. Ad Leg. Corn. De scar. l. Divus 14. D. de officio Pras. Minores verò xxv, annis tunc rectè accusantur, si puberes aut pubertati proximi deliquerint, quippe capaces jam doli, lib. Pupilum III. D. De R. I. quanquam interdum misericordia atatis movere possit Judicem ad mitigandam pœnam, l. Auxilium 37. D. de minorib.

5. Omnibus verò legibus servi fiunt & postulantur rei; exceptà pœnâ pecuniaria vel capitis, id est amissionis Civitatis, quæ servo non competit, d. l. Hos accusare 12 §. omnibus 4. D. h. t. Ex civilibus causis eorum domini noxaliter conveniuntur, l. penult. & ult. Cod. de noxalibus actionibus. Ita hæc tradit Canis. d. loco §. Omnibus autem.

§. IV.

De Inquisitione.

1. Inquisitio quid sit.
2. Hanc instituet Iudex publicâ fama instigante.
3. Ea que procedere debet inquisitionem.
4. De eadem constare debet ex actis & informatione.
5. Nec sufficit, si duo pluresve jurati adfirmant, quem commississe crimen.
6. Inquisitio vel generaliter fit: vel specialiter.
7. Generali inquisitio permessa est Judici de quolibet delicto.
8. In speciali inquisitione qua edenda, & quo modo procedendum.
9. Interest an per inquisitionem probatum sit crimen, an per accusationem.
10. Ad inquisitionem necessaria est citatio offensus & consanguineorum.
11. Denique à Judice competente fieri debet.

1. Inquisitio est alicujus criminis manifesti per Judicem competentem canonicè facta investigatio. Idque ita à Jure receptum est, ne deficiente accusatore delicta manerent impunita cum gravissimo Reipublicæ detrimento, nempe ut Præsidi, Officiali alicujus provincie aut civitatis seu Judici ex officio suo liceat nocentes, veluti fures, latrones, sacrilegos, homicidas, & alios, conquirere, & prout quisque deliquerit, in eum animadvertere, sicque provinciam aut civitatem, cui præest, malis hominibus purgare, l. Congruis 13. D. de officio Pras. Novell. 128. De collatoribus §. jubemus.

2. Quam tamen inquisitionem Judex non aliter instituet, quam si famâ publica & rumore vulgi non temerario ad hoc permotus fuerit, c. Cum oporteat 10. c. Inquisitionis 21 §. Tertia dubitationis, c. Qualiter 24. h. t. ne temerè in aliquem & cum periculo alienæ existimationis grassetur,

tur, arg. l. Prator 7. in princ. D. de iniuriis. Deq; occisus criminibus prohibita est inquisitio, dicitur caput. Cum oporteat: & propterea in primis constate oportet de delicto commisso, saltem in genere, verb. grat. quod reperitur, homo occisus, furtum factum, vel rapina, vel aliud simile, nesciaturque à quo: & de isto Judex ante omnia se informare debet, & curare describi in actis qualitatem delicti, Maranta 6. p. princ. n. 17. & 18.

3. Secundò, contra infamatum de crimine a clamorosa insinuatione præcesserit, ut loquitur Pont. in d. c. Inquisitionis §. tertio, & d. e. Qualiter & quando in fine hoc tit. quia hæc est loco denuntiatoris vel accusatoris, d. e. Qualiter circa princ. plenè Felin. in c. Licet 14. hoer. 4. Et de tali fama, proveniente non à malevolis & maledicis, sed à viris providis & honestis, constare etiam debet exactis & ex ipsa informatione, alias inquisitio impugnari possit, d. e. Qualiter. Ideoque licet Judicis ab aliquibus clam portigatur libellus infamationis, quo quis gravis alicujus criminis accusetur, non tamen ad inquisitionem procedi debet, nisi de eo quoque fama accusari sit læsa, ne inde nascantur injuriæ, unde jura nasci debent, judicis que vilescat auctoritas, d. e. Inquisitionis, & d. e. Qualiter.

5. Quod adeo verum est, ut non sufficiat quoque ad inquisitionem specialem instituendam, quod duo pluresve etiam jurato affirmant aliquem crimen aliquod, se videntibus, commississe, de quo non labore infamia aliqua seu clamorosa non præcesserit insinuatione, d. e. Inquisitionis §. tertio. quia alias adhuc occultares est, minimeque per publicam inquisitionem prodenda, sed requiritur, ut rumor de eo sit sparsus per majorem partem vicinæ, collegii, vel universitatis, in qua moratur.

Hinc etiam reus reus est adversus inquirentem excipit de fama delicti publica, quo de ea non sit respectus, Gloss. ad c. 1. V. fuerunt hoc tit. in 6. vel quod non nisi à malevolis & inimicis promanarit. Alloquitur omnia hac exceptione, sustinebitur adversus reum inquisitio, quasi huic exceptioni tacite reuertentem, c. 1. & 2. eod. in 6. Imò nec subditi tenentur patefacere auctorem, etiam sub juramento rogati, si is nulla labore infamia, nihilque mali in posterum timeatur, Less. 2. De Inst. c. 3. Dubit. 6. ubi latius vide.

Excipitur tamen à supradictis crimen patrefactum ex generali inquisitione, item commissum vel confessum in judicio: quodque suspicionem communi laborat, vel est contra bonum publicum, aut infectivum. Zyp. h. t. n. 4. Excipiuntur item crimina, læsæ majestatis divinx atque humanæ, falsæ monete, latrocinii, in quibus etiam ex sola confessione socii in socium inquitur, l. Quisquis §. 9. Cod. Ad l. Jul. majest. l. 1. Cod. de falsa moneta, l. Divus 6. D. de castitatis reorum, l. 9. Cod. de feris. Idque obtinet, dum inquisitio contra certam personam, puta Martium, Titium, vel alium instituitur. Can. d. loco §. qua certè obtinent.

6. Fit verò inquisitio generaliter, quando de delicto quidem constat, non tamen de delinquente. Et hæc potest fieri absque fama præcedente, Abbas in c. Perniciosa sup. De officio lud. Ordinarii Specialiter autem fit, quando de utroque constat, vel ex fama publica, a personis idoneis & fide dignis cum circumstantiis ad Judicem delata, d. e. Inquisitionis §. Tertio vers. ad hoc, & d. e. Quando 4. vers. Ad corrigendos: vel ex denuntiatione, facta à parte offensa vel ab extraneo, sive ex necessitate officii, sive motu proprio. Nam alias inquisitio specialis regulariter prohibita est, tanquam regulis Juris contraria, cum nemo sine accusatore damnandus sit, l. Rescripto 6. §. si quis D. de muner. & honorib. Glossa & DD. in l. Ex lege §. si publico D. de adulteris. Unde & Christus loau. 8. dixit Mulier, ubi sunt, qui te accusant, nemo te condemnavit? & respondente muliere, Nemo Domine, respondit, Nec ego te condemno, deficiente scilicet accusatore. Et cum sciret suam furem esse, tamen quia non erat accusator, ideo non fuit ejectus, can. Nihil contra 2. q. 1.

Si tamen inquisitio fiat, non ad effectum puniendi, sed corrigendi & pro salute animæ, ut dum Episcopus visitat Ecclesiam, dum se informat de vita & moribus, eligendi, conferendi, promovendi ad Ordines, tunc quia ex officio inquitur, fama aliqua præcedat necesse non est. Abbas in d. c. Perniciosa sup. de officio Ordinar. late Maranta 6. p. n. 32. Sicut & quando Judex inquitur de mandato Principis, assertive dicentis in sua commissione, constare sibi de crimine, seu quòd fama devenit ad aures suas. Alias si commissio facta sit simpliciter, tacitam habere conditionem, modo scilicet

et præcedat fama, Maranta *d. loco n. 25.*

7. Generalis inquisitio est præparatio ad specialem: nec prohibetur Judex generaliter inquirere de quolibet delicto, ut ad specialem inquisitionem deveniat, l. 1. §. qui questionem D. de questionibus junctis, l. Congruit D. de officio Praef. Innoc. ad e. Bona 23. nu. 5. sup. de elect. & ubi generalis præcessit, deveniri potest ad specialem, sine alia probatione famæ, nempe quando per generalem reperit Judex sufficientia & urgentia indicia, Maranta *d. 6 p. n. 30. Et duobus seqq.*

8. In inquisitione verò speciali de jure Canonico debent ei, contra quem instituitur, edi capitula, de quibus fuerit inquirendum, cap. 1. eod. m. 6. & quidem specialia, quæ scilicet continent omnes & singulas circumstantias delicti, commissi tali loco, anno, mense, cum tali persona adversus talem, & sic de aliis, secundum formam l. Libellorum 3. D. de accusat. ut reus facultatem habeat defendendi se, c. Qualiter 24. nos. Debet igitur hoc tit. Maranta *d. loco num. 35. Et 37.* Aliud dicendum, si inquisitio fiat de crimine læsæ majestatis, sive divinæ, ut de hæresi ac blasphemia, sive humanæ, in quibus summariè & de plano proceditur, Maranta *d. loco n. 36.* Imò non solum dicta, sed etiam nominata testium sunt publicanda, nec non exceptiones & replicationes legitimæ admittendæ, d. §. Debet igitur, ubi vide, qualiter Prælati procedere debeat in inquisitione faciendâ contra subditos: item quo pacto institui ea debeat contra ipsos Prælatos, si delinquant. Requiritur enim talis diffamatio in Prælato, qui diutius sine scandalo dissimulari non possit, vel sine periculo tolerari. De juramento verò, quod inquisitores exigunt ab inquisitis, vide in d. §. Qualiter 27. hoc r.

Cæterum refert Zyp hoc tit. n. 4. in concordatis Brabantia, §. De crimine concubinitus Et §. de crimine adulteris, discretè cautum esse, ne cognoscatur Ecclesiasticus nisi de notorio concubinato & adulterio, & ut testes Synodales non denuntient, nisi adulteros notorios: ne scilicet Promotores spe lucri statim ad accusandum prosiliant, ubi vel rumusculum aliquem inaudierint. Et num. 2. tradit art. 54. L. n. introit. Brab. ordinatum fuisse, ne Officiarii quemquam boni nominis & famæ apprehendant, nisi prius plenam habuerint informatio-

nem suspicionum, commissorum criminum, ob quæ apprehendere velint: & ut neque è domo abducere, neque inquisitionem in domo instituere valeant aliter, quam de jure & antiquo locorum usu liceat, salvo jure ampliori civitatum Antwerp. Lovan. & Silvæduc. addit. 2. art. 10. d. h. introitus.

9. Multum autem refert, an delictum aliquod probatum fuerit per inquisitionem, an verò per accusationem: quia per accusationem prodito & probato crimine, tenetur Judex pœnam à lege statutam infligere: eo vero patefacto per inquisitionem, licet certam pœnam crimini lex præscripserit, tamen Judex eam moderari pro suo arbitratu poterit, secundum personæ meritum, & delicti qualitatem, d. c. Inquisitionis 21. in princ. nisi crimen sit ejusmodi, quod executionem impediatur Ordinis, aut delinquentem beneficio indignum reddat, vel uti si quis per inquisitionem probatus fuerit simoniacus: nam istis duobus casibus nullum Judicis est arbitrium; sed priori sit depositio perinde atque in accusatione, & in secundo sit privatio: nec potest Judex has pœnas moderari, d. c. Inquisitionis.

10. Insuper requiritur ad inquisitionem citatio offensis & consanguineorum proximorum; quibus à jure permittitur prosequi suam suorumve injuriam, ut declarent, an accusationem instituere velint. Nam comparente accusatore de jure civili cessat inquisitio, tamquam remedium extraordinarium, l. In provinciali 3. D. de novi operis nuntiatio. ita ut coram alio quoque Judice institui possit accusatio, impediaturque inquisitionem coram alio coeptam. Exceptis casibus, quibus inquisitio permittitur de jure, ut in crimine læsæ Majestatis, & aliis, traditis per Gloss. in l. Ex lege §. si publico D. de adulter. vel statuto, quia cum tunc sit remedium perinde ordinarium atque accusatio, non tollitur per supervenientem accusationem: atque jure Canonico inquisitio remedium est ordinarium. Excipitur & is casus, quo inquisitus data opera affectaret & procuraret accusationem coram alio Judice, ad impediendam executionem, aut offensus à Judice rogatus ante coeptam inquisitionem, an velit accusare, responderit nolle. Videatur de his & similibus aliis Maranta *d. p. 6. à num. 38 usque ad num. 49.*

11. Deniq; fieri inquisitio debet, à Judice competente

petente, aliàs non valet; & in casibus à Jure permissis, prout de Jure Canonico contra usurarium permittitur in *c. Cum in alicubi* 15. *inf. de usuris*, Maranta *d. loco n.* 106.

§. V.

De Denuntiatione.

1 2 3. *Denuntiatio alia Civilis, alia Evangelica, alia Canonica.*

4. *Denuntiatio Canonica ab accusatione in quibus differat.*

5. *Ea duplex est generalis & specialis.*

1. **D**enuntiatio est triplex, Civilis seu Judicialis, Evangelicà & Canonica. Civilis, quæ à Jure Civili introducta est; veluti quæ fit per ministros publicos (quos & stationarios ab officio vocant) ad hoc constitutos, ut delicta admittent denuntient Magistratibus, eorumque auctores prodant, quatenus in eos fiat inquisitio, *l. Ea quidem 7. juncta l. seq. & l. Singul. 14. Cod. de accusat. l. Divus 6. D. de custod. & exhib. reorum*: ad publicam scilicet vindictam; ideoque dicitur publica, ut distinguatur à privata, quæ fit ad privatum interesse & commodum: ut si filius vel servus opprimatur indebitè à patre vel domino, aut quilibet alius à potentiore, præsertim miserabilis persona, possunt tales hoc denuntiare in judicio, ut per Judicem releventur, Maranta *s. p. Tit. De denuntiatione*, quem vide, ut & Abbatem in *c. Novis. 13. col. 17. sup. de judiciis* Quod si minister publicus perperam aliquem derulerit, non tamen punietur propterea, nisi per injuriam detulisse deprehendatur, quia officii necessitas eum excusat à calumnia. Videatur Prosper Farinacius in *Criminal qu. 16. num. 15. cura seq.* Ad hanc autem denuntiationem non admittitur privatus, cum possit, si velit, accusationem instituere, *l. fin Cod. d. Tit. can. Quisquis 11. qu. 8.*

2. Denuntiatio Evangelica est, quæ ex lege Evangelica est introducta, *Matth. 18. & Luca 17.* In ea hic ordo servatur, ut delinquens primum corripitur privatum deinde, si correptioni non paruerit, iterum moneatur, adhibito uno vel duobus testibus, & dum demum, si contumax persistit, denuntietur Ecclesiæ, *c. Novis. 13. sup. de judiciis. c. Licet Helix. inf. de Simonia, can. Si peccaveris 11. qu. 1.* atque ita eam sem-

per præcedere debet bina monitio, etsiam in notoriis, nec procederet alias, Maranta *d. loco n.* 5. quem plenius vide, & Weymf. in *Analysi ad Qualiter 24. h. 2.*

3. Denuntiatio Canonica, de qua hic agimus, est alicujus criminis apud Judicem abique inscriptione legitimè facta delatio, potissimum ad emendationem rei. Colligitur *ex c. 2. 3. & alia hoc tit.* Ab ea, sicut & ab accusatione, repelluntur infames, inimici excommunicati, *c. Cum oporteat 19. & seq. hoc tit.* Et quemadmodum Monachus Abbatum suum delinquentem accusare, ita & denunciare potest, sumptibus ipsius Monasterii: siquidem prodita est hæc denuntiatio contra Ecclesiarum & Monasteriorum Prælatos, ut eorum excessus à subditis, Clericis vel Monachis, si monitioni non acquieverint, deferantur ad Superiorem suum, *d. c. 2. 3. & c. Cum dilectus 20. hoc tit. c. 3. inf. de calumniatoribus*, quia illorum interest bonum habere Prælatum, *argum. canon. Anaxiter VIII. quæst. 1.*

4. Convenit hæc denuntiatio cum accusatione, quod utraque fiat eodem iudice. Differt verò ab eadem; primò in modo instituendi: nam ad accusationem necessaria est inscriptio, non ad denuntiationem nec denuntians facit se partem, sicut accusator. Secundò sine, quia accusatio fit principaliter ad pœnam & vindictam publicam, ut scilicet delictum puniatur; denuntiatio verò fit ad emendationem & correctionem vitæ, atque ob eam causam non est opus inscriptione, sed amica & charitativa præmonitione: qua non obstante si in eodem perseveret crimine, tunc demum nuntiari & detri Judici Ecclesiastico debet: aliàs à denuntiatione repellitur is, qui non præmonuit, *d. c. 2. hoc tit.* Et in hoc rursus distinguitur ab accusatione, quam fama publica præcedere debet; nec sufficit infamia ad condemnandum, nisi probeatur, *c. Inquisitione 27. §. fin. & c. Accedens 23. h. 1.* Quamquam hæc inducat infamato necessitatem purgationis, in qua si deficiat, puniatur, ut convictus, *soto Tit. de purgat. Canonica.*

3. Denuntiationem Canonica dividit Maranta in Specialem & Generalem: ut specialis sit, quæ per eum fit, cuius interest habere bonum Prælatum, vel administratorem, vel subditum, ut scilicet primò monitus bis, si sit in-